

Nr 105.

Av herr **Hallin m. fl.**, *angående eventuellt ändrade tidsbestämmelser m. m. för statsrevisionen.*

De av 1921 års revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken avgivna revisionsberättelserna ha blivit föremål för en mindre vanlig uppmärksamhet. I samband härmed har också åter väckts till liv ett gammalt och många gånger debatterat spörsmål, nämligen huruvida den nuvarande statsrevisionens åt sig tillmätta arbetstid kan anses vara efter tidsförhållandena tillfyllest, ävensom huruvida icke vissa ändringar i nu gällande bestämmelser vore erforderliga för att giva revisionen större möjlighet att kunna fullgöra sitt maktpåliggande och mångskiftande uppdrag.

Vi hava därför ansett tidpunkten vara lämplig att upptaga dessa frågor till behandling just nu och detta så mycket mer, som särskilt frågan om revisionens arbetstid beröres av den genomförda omläggningen av budgetåret. Jämväl de nya tidsbestämmelserna beträffande de politiska och kommunala valen kunna sägas i viss mån spela in i detta sammanhang.

Skiftande meningar kunna säkerligen göra sig gällande, när det blir fråga om att förse statsrevisionen med en tidsenligare inramning inom vårt statsskick än den nuvarande, för att därigenom göra densamma så effektiv, som önskligt är, och utan att därmed beröva densamma den statsrättsliga karaktär den besitter och traditionellt velat upprätthålla.

Redan på 1890-talet var frågan om en reform på detta område föremål för riksdagens uppmärksamhet. Man ifrågasatte då en ökning av revisorernas antal. Senast vid 1896 års riksdag förelåg ett förslag härom, vilket med obetydlig majoritet i första kammaren avslogs. Andra kammaren godtog däremot såväl då som vid föregående tillfällen, då frågan där behandlades, en utökning av antalet. Då

gingo förslagen i allmänhet ut på en ökning av revisorernas antal från 12 till 18, varvid man tänkte sig att det tillökade antalet av sex skulle bilda en särskild avdelning inom revisionen för granskning av riksdagens egna verk, d. v. s. riksbanken och riksgäldskontoret.

Huvudmotivet för första kammarens avvisande hållning var genomgående det, att statsrevisionen enligt grundlagens mening skulle äga en generell eller principiell, granskande karaktär och icke utöva någon siffer- eller detaljgranskning, och därför ansågs antalet revisorer tillräckligt. Emellertid påvisades särskilt från i revisionsarbetet deltagande riksdagsmän redan då, att man så långt ifrån med det antal revisorer och med den knappa tiden av två månader, som stode till buds, kunde inlåta sig på någon detaljgranskning, att man tvärtom icke tillnärmelsevis medhunnit en grundligare principiell och materiell granskning av det föreliggande materialet. Men om sålunda förhållandena voro sådana för 25 år sedan, huru skola de icke med den oerhörda expansion, som såväl statsförvaltningen som riksbanken och riksgäldskontoret sedan dess genomgått, nu te sig.

Någon hänsyftning på bristande intresse eller intensitet hos senare årtiondens revisorer torde icke kunna misstänkas utgöra skäl för att frågan om en modern organisation åter upptages. Vi tro oss däremot kunna påstå, att flertalet revisorer under dessa år haft samma känsla av att hart när orimliga anspråk ställts på dem att på den korta tiden av två månader kunna tillfredsställande utföra det dem förelagda arbetet. Vår egen erfarenhet från deltagandet i revisionsarbetet är i detta avseende befastad och likvisst förskriver sig denna erfarenhet från olika tidsperioder. Särskilt det sista decenniets mångsidiga utveckling på alla områden har givetvis gjort en reform i hög grad trängande.

Om också spørsmålet på 1890-talet rörde sig om antalet revisorer, så saknades visst icke röster jämväl då för att tilldela statsrevisionen en ökad tid för sitt arbete. Emellertid blev, som nämnts, allt vid det gamla, och frågan har under de senaste årtiondena icke varit uppe till vidare diskussion inom riksdagen.

Att nu söka giva en reform av statsrevisionens organisation någon direkt utformning eller att kunna framlägga positiva förslag i sådant avseende, äro vi icke i tillfälle till. Frågan är av den vikt, att en allsidig utredning bör genom Kungl. Maj:ts försorg verkställas, innan förändringar i ena eller andra riktningen beslutas.

Olika vägar finnas, som kunna vara att reflektera på vid en reform i ifrågavarande avseende. Endera skulle man, såsom i Norge och Danmark, låta revisorsuppdraget vara så att säga permanent under ett helt år, i vilket fall det nuvarande antalet revisorer kunde avsevärt reduceras. I Danmark äro statsrevisorerna endast 4 och i Norge 5 till antalet. I sistnämnda land är statsrevisionen som känt mera ett riksdagens ämbetsverk med i vissa fall självständig beslutanderätt rörande framställda anmärkningar. Författningsbestämmelserna härom datera sig från så sent som 1918, och lära revisionens organisation och arbetsmöjligheter väl motsvara de vid dess inrättande uppställda kraven på densamma. Ovisst synes dock vara, huruvida förhållandena i vårt land skulle lämpa sig för en analog organisation. Tänkbart är ju också att utse exempelvis tre revisorer, som vore i funktion hela året, medan den samlade revisionen — 12 personer — sammanträdde, liksom nu, under ett par månader på hösten.

Vidare har man möjligheten att tillgripa den såsom ovan nämnts ofta debatterade utvägen att utöka det nuvarande antalet revisorer. Härvid bör dock uppmärksammas, att en ökning av antalet revisorer kommer att göra arbetet tyngre, enär diskussionerna vid revisionens sammanträden givetvis bliva mera uttänjda, ju större antalet ledamöter är. En viss lättnad i arbetet skulle vinnas, om ärendena fördelades på 4 avdelningar i stället för 3, men denna möjlighet kan begagnas av revisionen själv genom en uppdelning på 4 avdelningar med 3 ledamöter i varje avdelning. Därmed ökas visserligen icke arbetskrafterna, men det torde vara till fördel för arbetet, om varje avdelning ej har en alltför omfattande arbetsbörda, berörande ett flertal olika verksamhetsfält.

Vad tiden för revisionsarbetet angår, så borde man söka giva revisionen åtminstone ytterligare en månad på sig, d. v. s. tre månader, och bör revisionsarbetet utan nämnvärda olägenheter kunna taga sin början den 15 september i stället för 1 oktober samt vara avslutat den 14 december i stället för 30 november. Såsom bestämmelserna för landstingens ordinarie sammanträden numera äro fixerade, skola landstingen i regel vara avslutade senast den 12 september, och kunna förty dessa sammanträden icke utgöra hinder för ett tillbakaflyttande av revisionstidens början till den 15 samma månad. Större betänkligheter kan emellertid vid fixerandet av sistnämnda datum budgetårets omläggning framkalla. Emellertid synas

även härutinnan svårigheterna vara överkomliga, då genom ett tidsenligare bokföringssystem de förvaltande verken numera torde vara i stånd inleverera sina räkenskaper i så god tid, att det icke bör kunna hindra revisionsarbetets påbörjande redan den 15 september. För övrigt bör härvid ihågkommas, att revisionsarbetet i regel börjar med en eller flera inspektionsresor inom landet, vilka resor taga de två första veckorna av tiden i anspråk, vadan det egentliga granskningsarbetet ej — även med en tidigare början — skulle taga vid förr än de första dagarna av oktober. Riksräkenskapsverkets detaljgranskning pågår ju såväl under som efter revisionens slut.

De nya valbestämmelserna komma tvivelsutan att under valår förorsaka riksdagens revisorer någon olägenhet och möjligen verka hinderligt för revisionsarbetet, förlagt till senare delen av september månad. Emellertid torde med de möjligheter till röstning utan personlig inställelse, som redan finnas och givetvis än kunna kompletteras, jämväl denna invändning mot tidpunkten 15 september kunna avföras ur diskussionen.

Mot en förlängning av två veckor in i december månad för revisionsarbetet synas heller icke några mera vägande invändningar kunna göras. Ty att revisionsanmärkningarnas besvarande av vederbörande verk och institutioner därmed bliva något försenade torde icke få tillmätas större olägenhet, helst desamma redan nu med riksdagens tidigare sammanträdande icke i sin helhet kunna föreligga vid riksdagens början utan först några dagar senare. Statsutskottets behandling av och utlåtande rörande revisionsberättelsen plägar ju sällan förekomma förrän under ett senare skede av riksdagen.

Vidare torde kunna ifrågasättas, huruvida ej statsrevisorerna borde medgivas befogenhet att när som helst under den tid, mandatet omfattar, företaga inspektioner, därest sådana kunna äga rum utan särskilda kostnader för statsverket. Att inspektionsrätten skall vara begränsad till de två månader, då revisionen pågår, synes ej vara lämpligt med hänsyn till den omfattning, som statens verksamhet numera äger.

I detta sammanhang bör beröras även en annan fråga, som måste upptagas till prövning i samband med en eventuell omläggning av statsrevisionen, nämligen den under nuvarande förhållanden bristfälliga, ja, man kan säga fullständiga frånvaron av inspektion och revision från riksdagens sida av våra diplomatiska och konsulara organ i utlandet. Gärna må medgivas, att spørsmålet är kom-

plicerat och svårlöst, men det synes ej längre kunna lämnas obeaktat, helst våra utgifter för dessa statens organ på senare åren svällt ut till högst betydande belopp. Den senast arbetande kommittén för omorganisationen av diplomatien och konsulatväsendet har visserligen något litet sysselsatt sig med denna fråga, men, som det förefaller, på ett ganska flyktigt sätt och utan att något positivt förslag till lösning därav framgått. Den tanke, som framskymtat, nämligen att inspektionen skulle anförtros åt inom karriären fast anställda beskicknings- eller konsulatchef, torde såsom mindre lycklig böra förfalla. Att föreslå ett nytt ämbete är visserligen motbudande, men skulle en mera ingående prövning av hithörande förhållanden bestämt peka på, att jämväl inom en omorganiserad statsrevisions ram plats för nu felande revision och inspektion av utrikesrepresentationen icke skulle kunna erhållas, måste steget tagas. Frågan huruvida därvid en riksdagens speciella ombudsman eller en post på extra stat under 3:dje huvudtiteln borde föredragas är givetvis underkastad diskussion och närmare övervägande.

Slutligen lära erfarenheterna från den senaste statsrevisionen hava visat nödvändigheten av ett övervägande, huruvida ej bestämmelserna rörande innebörden av konstitutionsutskottets granskning av statsrådsprotokollen ändras, så att statsrevisorernas granskning ej blir illusorisk, därigenom att decharge redan före denna granskning anses beviljad. Liksom vederbörande ämbetsmän, som verkställa speciell granskning av räkenskaper, nu hava befogenhet att göra anmärkning även sedan decharge anses beviljad, borde måhända liknande rätt lämnas öppen för den händelse statsrevisionen finner sig hava anledning göra anmärkning i något ärende, som av vederbörande utskott ej uppmärksammas.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till eventuellt ändrade tidsbestämmelser m. m. för statsrevisionen.

Stockholm den 18 februari 1922.

Eric Hallin. K. J. Gustafsson. Carl Ekman. Gustav Rosén.